

شرکت گاز استان فارس

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

همکار گرامی :

این سند که در اختیار شماست، تحت کنترل سیستم مدیریت یکپارچه شرکت گاز استان فارس قرار دارد. خواهشمند است در نگهداری، اجرا و استفاده مناسب از این سند، کنترل و دقت لازم را به عمل آورید.

نام و نام خانوادگی	تهیه کننده	تأیید کننده	تصویب کننده
سارا حسینی	محمد حسن خاکباز	محمود رضا رزم	
سمت سازمانی	مسئول محیط زیست	رئیس امور HSE و پدافند غیرعامل	رئیس برنامه ریزی
تاریخ و امضاء	 سارا حسینی مسئول حفاظت محیط زیست	 محمد حسن خاکباز رئیس امور بهداشت، ایمنی، محیط زیست و پدافند غیرعامل	 محمود رضا رزم رئیس برنامه ریزی

شرکت گاز استان فارس

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

شناسایی وضعیت بازنگری سند					
ردیف	شماره صفحه	شماره بازنگری	تاریخ بازنگری	شماره نامه درخواست تهیه / تغییر اطلاعات مدون	شرح کامل و دقیق بازنگری های انجام شده در سند

فهرست مندرجات

۱- هدف

۲- دامنه کاربرد

۳- مسئولیت ها

۴- تعاریف

۵- مراجع و اسناد مرتبط

۶- شرح اقدامات

۷- پیوست ها و سوابق

شرکت گاز استان فارس

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

۱- هدف

ایجاد یک روش مدون و نظام مند به منظور شناسایی، ارزیابی، کنترل و بازنگری جنبه های محیط زیستی ناشی از فعالیت ها (عادی، غیر عادی و اضطراری)، خدمات و همچنین اولویت بندی و تعیین اقدامات کنترلی به منظور کنترل یا کاهش اثرات برای محیط زیست می باشد.

۲- دامنه کاربرد

این روش اجرایی برای کلیه فرایندها، فعالیت ها، محصولات و خدمات شرکت در دامنه کاربرد سیستم مدیریت محیط زیستی شامل مواردی که شرکت می تواند آنها را کنترل نموده و یا آنهایی را که می تواند در توسعه های طرح ریزی شده یا جدید و یا فرایندها، فعالیت ها، محصولات و خدمات جدید یا اصلاح شده، بر آنها تأثیر بگذارد، منجمله عملکرد و اقدامات تأمین کنندگان و پیمانکاران کاربرد دارد.

۳- مسئولیت ها

- مسئولیت شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی و به روز نمودن آنها بعهده واحد محیط زیست امور HSE با همکاری و همراهی سایر واحد ها می باشد.
- مسئولیت تایید شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی بعهده امور HSE می باشد.
- مسئولیت نظارت بر برقراری این روش اجرایی بعهده امور HSE می باشد.

۴- تعاریف

۴-۱- محیط زیست (Environment): محیطی که یک سازمان در آن فعالیت می کند، شامل هوا، آب، زمین، منابع طبیعی، گیاهان، جانوران و انسان و روابط متقابل بین آنها

تبصره ۱: محیط پیرامون ممکن است از داخل سازمان به سیستم محلی، منطقه ای و جهانی گسترش یابد.

تبصره ۲: محیط پیرامون را می توان از نظر تنوع زیستی، اکوسیستم ها، آب و هوا و دیگر خصوصیات تشریح کرد.

۴-۲- جنبه محیط زیستی (Environmental Aspect): بخشی از فعالیتها یا محصولات یا خدمات یک سازمان که با محیط زیست تعامل دارد یا می تواند داشته باشد. یک جنبه محیط زیستی می تواند باعث یک یا چند پیامد محیط زیستی شود. تبصره: مثال هایی از جنبه های زیست محیطی:

- انتشار آلودگی ها در هوا (شامل دود، گردوغبار، بو، گاز و...) - دفع فاضلاب به جریان آب یا زمین تولید سرو صدا

۴-۳- پیامد محیط زیستی (Environmental Impact): هر تغییری در محیط زیست اعم از مطلوب یا نامطلوب که تمام یا بخشی از آن ناشی از جنبه های زیست محیطی سازمان باشد.

تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۰۷ بازنگری: یک	صفحه ۱ از ۱۷	محل مهر
-------------------------------	--------------	---------

تبصره: مثال هایی از اثرات زیست محیطی (آلودگی هوا، آلودگی خاک، آلودگی صوتی، منابع طبیعی، حفاظت از تخریب لایه ازن در برابر تخریب و گرمایش جهانی

۴-۴- جنبه محیط زیستی بارز: جنبه زیست محیطی بارز آن جنبه ای است که پیامد زیست محیطی بارزی داشته یا بتواند داشته باشد. این جنبه ها عبارتند از: نقض صریح الزامات قانونی ملی، بین المللی و شرکت مرتبط با فرایندها، خط مشی، اهداف شرکت و یا وجود شکایت زیست محیطی. جهت رفع جنبه های بارزی که نقض موارد فوق می باشند باید در اولین فرصت برنامه ریزی، هدف گذاری و یا اقدام اصلاحی لازم صورت گیرد.

تبصره: وجود الزام قانونی یا تعهدات تطابق سازمان در خصوص یک جنبه محیط زیستی بدون در نظر گرفتن عدد ارزیابی جنبه و سایر موارد منجر به بارز بودن جنبه می شود.

۴-۵- جنبه زیست محیطی غیربارز: به جنبه ای اطلاق می شود که با توجه به تعهدات قانونی، خط مشی و اهداف برای شرکت قابل تحمل باشد.

۴-۶- چرخه حیات:

مراحل پی در پی و به هم مرتبط سیستم محصول (یا خدمت) از تهیه مواد اولیه یا تولید از منابع طبیعی تا دفع نهایی تبصره: مراحل چرخه حیات شامل تهیه مواد اولیه، طراحی، تولید، حمل و نقل/تحويل، استفاده، تصفیه در پایان عمر و تعیین تکلیف نهایی می باشد.

۴-۷- وضعیت عادی: وضعیتی که در آن فعالیتهای معمول سازمان انجام می گیرد (همانند بازدید طبق برنامه، عملیات خاک برداری در شرایط تحت کنترل و عادی، انجام تستهای استاندارد و معمول و ...).

۴-۸- وضعیت غیر عادی: عملیاتی که مطابق شرایط معمول انجام نمی پذیرد و برخی از عوامل تحت کنترل نبوده و یا شرایط اجرای فعالیت طبق برنامه ریزی یا وضعیت تعریف شده نیست. (همانند بازدید خارج از برنامه، شرایط جوی و یا فیزیکی نامطلوب و غیرمعمول، خرابی تجهیزات مرتبط با اجرای فعالیت و ...).

۴-۹- وضعیت اضطراری (Emergency):

تعریف ۱: وضعیتی است که در اثر آن، تأسیسات و محیط زیست در معرض خطر جدی قرار می گیرند. این وضعیت اغلب در نتیجه نقص دستگاهها یا خطاهای انسانی به وقوع می پیوندد. البته عوامل خارجی دیگر نظیر رعد و برق، طوفان، سیل، زلزله و جنگ نیز ممکن است سبب بروز آن گردند.

تعریف ۲: هر اتفاق غیر منتظره ای که توان وارد آوردن ضرر و یا زیان را داشته و امکان گسترش آن تا حدی است که افراد مجبور به متوقف کردن عملیات و ترک محل کار شوند.

تعریف ۳: وضعیت اضطراری رویداد برنامه ریزی نشده ای است که می تواند:

- فعالیت تجاری سازمان را متوقف کند.
- فعالیت های عملیاتی سازمان را قطع کند.
- سبب خسارات جانی، مالی یا محیط زیستی گردد.

شرکت گاز استان فارس

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

- تأسیسات سازمان را تهدید کند.
- دارایی های جامعه را تهدید کند.
- ۴-۱۰- کنترل موجود: مجموعه اقدامات موجود جهت جلوگیری از بروز جنبه و پیامدهای ناشی از آنها شامل روش ها ، قوانین ، دستورالعمل ها ، تجهیزات کنترلی مثل اطفای حریق و...
- ۴-۱۱- کنترل های جدید: مجموعه اقدامات جدیدی که در سازمان جهت حذف ، کاهش و کنترل جنبه ها و پیامدهای ناشی از آنها تعریف می گردد که می تواند شامل: ریسک ها و فرصت ها ، اهداف و برنامه ها ، منابع جایگزین ، تجهیزات جدید و... باشد.
- ۴-۱۲- دستورالعمل HSE پیمانکاران: منظور دستورالعمل شماره 89 - HSE-IN-102(0) شرکت ملی گاز و یا ویرایش های آتی آن می باشد ، که به پیمان های شرکت منضم می گردد.
- ۴-۱۳- Environment Impact Assessment (EIA): ارزیابی اثرات محیط زیستی پروژه ها مطابق با بند الف ماده ۱۹۲ قانون برنامه پنجم توسعه و آیین نامه ارزیابی اثرات محیط زیستی هیئت وزیران.
- ۴-۱۴- طرف های ذینفع (Interested Party): فرد یا گروهی که تحت تأثیر و یا ذینفع در عملکرد محیط زیستی/ریسکها و مخاطرات ایمنی و بهداشتی حاصل از فعالیت های سازمان می باشند. (نظیر کارکنان، مراجعین و بازدیدکنندگان، پیمانکاران، مشاوران، سازمان حفاظت از محیط زیست، وزارت کار، شرکت ملی گاز و سایر ارگانها)
- ۴-۱۵- پیمانکار (Contractor): منظور از پیمانکار در این روش اجرایی، پیمانکار اجرایی و یا خدماتی می باشد که دستورالعمل HSE پیمانکاران ضمیمه پیمان آنها می باشد.
- ۴-۱۶- دستگاه نظارت: منظور از دستگاه نظارت در این روش اجرایی، مشاور نظارت در پروژه های اجرایی و نماینده کارفرما در پروژه های خدماتی می باشد.
- ۴-۱۷- نماینده کارفرما: شخصی است حقیقی یا حقوقی (از افراد شرکت) که در متن هر پیمان به عنوان نماینده کارفرما معرفی شده است.
- ۴-۱۸- شرکت (Company): منظور شرکت گاز استان فارس می باشد .
- ۴-۱۹- سازمان: شامل شرکت گاز استان فارس ، پیمانکاران اجرایی و خدماتی و همچنین مشاورین نظارت می باشد.

۵- مراجع و اسناد مرتبط

- استاندارد سیستم مدیریت زیست محیطی ISO14001:2015
- راهنمای HSE-MS وزارت نفت
- فرم ها شامل (فرم کنترل اثر بخشی، فرم شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی، فرم اقدام اصلاحی)
- روش اجرایی پایش عملکرد
- دستورالعمل HSE پیمانکاران (HSE-IN-102(0)-89)
- روش اجرایی مدیریت تغییر

محل مهر	صفحه ۱ از ۱۷	تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۰۷ بازنگری: یک
---------	--------------	-------------------------------

شرکت گاز استان فارس

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

- روش اجرایی مدیریت ریسک

۶- شرح اقدامات

۶-۱- مقدمه

به منظور شناسایی جنبه های محیط زیستی و پیامدها بررسی و مطالعه روی مراحل فرایندها از تامین مواد اولیه و طراحی، تولید و حمل و نقل /تحويل، استفاده، تصفیه در پایان عمر و تعیین تکلیف نهایی در نظر گرفته می شود. و همچنین بررسی، نوع مواد اولیه، و جانبی مورد مصرف در فرایند، تجهیزات و ماشین آلات، آزمایشات و اندازه گیری ها و نوع خدمات و با استفاده از مشاهدات و مصاحبه با افراد آگاه و آشنا به مراحل فرایند عمل می شود. در فرایند شناسایی جنبه می بایست موارد ذکر شده در بند ۶-۱-۱ در نظر گرفته شود.

۶-۱-۱- روش شناسایی

شناسایی جنبه های محیط زیستی از روش مشاهده و مصاحبه (Talking& Walking)، مطالعه، تکمیل چک لیست و با استفاده از منابع ذیل شناسایی می گردد:

- بررسی سوابق گزارشات ارزیابی زیست محیطی و الزامات مندرج در مجوز زیست محیطی
- بررسی الزامات قانونی و تعهدات تطابق
- بررسی سوابق مربوط به رخدادهای زیست محیطی و شرایط اضطراری
- بررسی گزارشات عدم انطباق
- بررسی نتایج ممیزیهای داخلی و خارجی
- بررسی نظرات و پیشنهادات پرسنل و گروههای ذینفع
- بررسی تغییرات در فعالیتهای سازمان (ارائه خدمات جدید- خرید تجهیزات جدید- توسعه دامنه سیستم مدیریت زیست محیطی) مطابق با روش اجرایی مدیریت تغییر
- بررسی اطلاعات مرتبط با نحوه انجام فعالیتهای و خدمات
- بررسی نتایج حاصل از بازدید های میدانی از سایت ها و فعالیت ها و مکان هایی که در دامنه کاربرد سیستم قرار دارند.
- انجام اندازه گیری ها و آزمایشات
- وقوع وضعیت های اضطراری در گذشته
- طراحی و توسعه تسهیلات، فرایندها، محصولات و خدمات
- خرید مواد اولیه شامل استخراج
- فرایندهای عملیاتی یا تولیدی شامل انبارداری
- بهره برداری و نگه داری از تسهیلات، دارایی ها و زیر ساخت های سازمانی
- عملکرد محیط زیستی و تجارب ارائه کنندگان خارجی
- حمل و نقل محصول و ارائه خدمات شامل بسته بندی
- انبارش، استفاده و تصفیه پایان عمر محصولات

تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۰۷ بازنگری: یک	صفحه ۱ از ۱۷	محل مهر
-------------------------------	--------------	---------

مدیریت پسماند ، شامل استفاده مجدد ، بازسازی ، بازیافت و تعیین تکلیف
و همچنین در هنگام تعیین جنبه های محیط زیستی موارد زیر در نظر گرفته می شود :

الف (انتشار به هوا

ب) انتشار به آب

ج (انتشار به زمین

د) استفاده از مواد خام و منابع طبیعی

ه) استفاده از انرژی

و) انرژی ساطع شده (حرارت ، پرتو، لرزش (سروصدا)، نور (

ز) ایجاد پسماند و محصولات فرعی

ح (استفاده از فضا

🔴 **تبصره ۱:** در صورتیکه پروژه های مشمول ارزیابی زیست محیطی (EIA) در شرکت وجود داشته باشد ، از گزارش
ارزیابی زیست محیطی بعنوان ورودی در فرایند شناسایی، ارزیابی و کنترل جنبه ها استفاده می گردد. این ارزیابی ها قبل از
شروع پروژه می بایست انجام گیرد.

🔴 **تبصره ۱:** سازمان می بایست ورودی ها و خروجی های (هم مورد نظر و هم نا خواسته) همراه با فعالیت ها ، محصولات
و خدمات فعلی و در گذشته را در نظر بگیرد .

۶-۱-۲- فرایند شناسایی

برای شناسایی جنبه ها و پیامدهای مربوط به فعالیتها و خدمات و محصولات سازمان، ابتدا کلیه فعالیتها و فرایندهای و
محصولات سازمان شناسایی و در فرم شناسایی و ارزیابی جنبه ها ثبت می شود. فعالیت یا خدمت یا محصول باید به گونه
ای انتخاب شود که مشخصات و ویژگیهای یک فعالیت یا خدمت یا محصول را داشته باشد. شرایط اجرای فعالیت به سه
دسته شامل وضعیت های عادی (Normal) ، غیرعادی (Abnormal) و اضطراری (Emergency) تقسیم شده و در
ستون مربوطه در این فرم ثبت می گردد. سپس جنبه های محیط زیستی فعالیتها و پیامد حاصل از این جنبه ها نیز در
ستون مربوطه در این فرم ثبت می گردد. مسئولین قسمتهای مرتبط ، جنبه های زیست محیطی ناشی از فعالیت ها ،
محصولات و خدمات خود را که قابل کنترل می باشند و آنهایی که می تواند بر آنها تاثیر بگذارد را با دیدگاه چرخه حیات
شناسایی می نمایند و پیامدهای محیط زیستی توام با آنها تعریف می کنند.

۶-۲- ارزیابی جنبه های محیط زیستی

۶-۲-۱- روش ارزیابی

در اینجا ارزیابی جنبه ها مطابق با راهنمای HSE-MS نفت می باشد که شامل ضرب دو فاکتور احتمال وقوع جنبه و
شدت پیامد می باشد.

شدت پیامدها * احتمال وقوع جنبه = رتبه جنبه محیط زیست

پس از شناسایی جنبه ها، ارزیابی آنها بر اساس فاکتورهای فوق و بند ۶-۲-۲ انجام می شود. هنگام ارزیابی جنبه، احتمال وقوع (یا تواتر) و شدت پیامدهای ناشی از جنبه مطابق دو جدول مربوطه (پیوست شماره ۲ و شماره ۳) می بایست در نظر گرفته شود.

بر اساس ارزیابی و به منظور دستیابی به سطح قابل قبول جنبه محیط زیستی، می بایست اقدامات و برنامه ها در جهت کاهش سطح جنبه محیط زیستی تعریف و اجرا گردد. این اقدامات می تواند بر اساس نظر امور HSE، یا با استفاده از معیارهای برگزیده شده (طبق بند ۶-۳-۱) به منظور تصمیم گیری در جهت کاهش سطح جنبه تعریف گردد.

یادآوری ۱: در خصوص جنبه های محیط زیستی که بادر نظر گرفتن الزامات قانونی و تعهدات تطابق شرکت بارز شده اند تنها تعریف برنامه ها و اقدامات کنترلی کفایت می کند و در صورت عدم امکان کاهش سطح جنبه پس از اعمال کلیه کنترلها، الزامی برای کاهش سطح جنبه وجود ندارد.

یادآوری ۲: جهت جنبه های محیط زیستی با پیامد مطلوب اهداف و برنامه های لازم در صورت نیاز جهت حفظ پیامدهای مطلوب و یا توسعه این پیامدها تعریف می گردد.

یادآوری ۳: علاوه بر جنبه های محیط زیستی که مستقیماً توسط سازمان کنترل می شود جنبه های محیط زیستی که می تواند از آنها تاثیر بپذیرد یا بر آنها تاثیر بگذارد نیز می بایست تعیین شود. مانند محصولات و خدماتی که توسط سازمان مورد استفاده قرار می گیرد یا فرایندهای برون سپاری شده اند.

۶-۲-۲- فرآیند ارزیابی

در فرایند ارزیابی جنبه های محیط زیستی، بر اساس دو جدول طبقه بندی (به پیوست) احتمال وقوع (P) و شدت پیامد (S)، امتیاز هر جنبه محاسبه می گردد. احتمال وقوع (P) بر اساس فواصل زمانی بروز جنبه انتخاب شده و طبقه بندی می شود. بهترین راهنما برای تخمین این شاخص سوابق عملیات می باشد. قابل ذکر است ارزیابی اولیه بدون در نظر گرفتن کنترلهای موجود در سازمان انجام می گیرد.

سپس مقادیر حاصل از دو جدول اشاره شده به منظور تعیین درجه جنبه محیط زیستی در فرمول زیر قرار گرفته و عدد ارزیابی جنبه محیط زیستی محاسبه می گردد.

$$\text{احتمال وقوع (P)} \times \text{شدت اثرها (S)} = \text{عدد ارزیابی جنبه}$$

کلیه نتایج حاصل از ارزیابی جنبه ها در فرم شناسایی و ارزیابی جنبه ها مندرج در پیوست همین روش اجرایی ثبت می شود.

فرد یا گروه ارزیاب باید پیش از تعیین مقادیر احتمال وقوع و شدت پیامد، بر اساس خطوط راهنمای زیر بررسی اولیه را انجام داده و به عنوان مبنای تعیین مقادیر مذکور مورد استفاده قرار دهند:

- دستورالعملها و الزامات قانونی مرتبط
- الزامات قانونی یا داخل سازمانی، تعهدات تطابق و میزان آشنایی و بکارگیری آنها
- سایر الزامات قانونی مرتبط با فعالیتهای از جمله قوانین مربوط به محیط زیست و ...
- نتایج اندازه گیری آلاینده های محیط زیستی

۳-۶- تصمیم گیری

۱-۳-۶- تعیین نوع جنبه های محیط زیستی

پس از اتمام مراحل ارزیابی جنبه ها و تعیین عدد ارزیابی برای هر کدام مطابق جدول تعیین اولویت جنبه (جدول شماره ۱) تصمیم گیری می شود .

با توجه به میزان اهمیت جنبه ها، ابتدا برای جنبه های بارز اهداف و برنامه های کنترلی و اقدامات اصلاحی تهیه شده و در صورت امکان به سطح غیر بارز (تنها برای جنبه های نامطلوب) می رسند . پس از تغییر جنبه بارز به غیر بارز این جنبه ها تحت کنترل مداوم نگهداری می گردد.

تبصره ۱: در صورتیکه امتیاز پارامترهای شدت اثر آلاینده (S) در ارتباط با جنبه های (نامطلوب) مورد ارزیابی ۹،۱۰ (نقض قوانین و ...) باشد، بدون در نظر گرفتن اعداد جدول تعیین اولویت، جنبه بارز در نظر گرفته می شود.

تبصره ۲: در صورتیکه جنبه دارای الزام قانونی یا در لیست تعهدات به تطابق باشد جنبه بارز است.

(در این حالت تشخیص نوع جنبه با توجه به عدد ارزیابی و الزام قانونی تعیین می شود . ممکن است جنبه ای با عدد ارزیابی در سطح پایین به دلیل داشتن الزام قانونی بارز شود .)

تبصره ۳ : اهداف و برنامه های محیط زیستی متناسب با نتایج ارزیابی جنبه ها ، میزان اهمیت آنها ، رتبه و سطح جنبه و الزامات قانونی تعیین خواهد شد . هدفگذاری به گونه ای بایستی باشد که در صورت امکان سطح جنبه به سطح پایین تر و نوع جنبه به غیر بارز تبدیل می شود .

تبصره ۴ : هدفگذاری برای جنبه های مطلوب با سطح بارز در جهت حفظ پیامدهای مطلوب و توسعه آن می باشد .

تبصره ۵ : یک جنبه محیط زیستی بارز می تواند به ریسک ها و فرصت های مرتبط با پیامدهای محیط زیستی (مطلوب یا نامطلوب) بیانجامد که می بایست مطابق روش اجرایی مدیریت ریسک (روش اجرایی مدیریت ریسک روش کلی است که توسط واحد برنامه ریزی نگارش عملیاتی می شود و جزئیات آن موضوع بحث مرتبط با HSE نیست و متولی امر واحد برنامه ریزی است) به آن پرداخت .

جدول ۱- تعیین اولویت جنبه محیط زیستی در شرکت

سطح جنبه	نوع جنبه های محیط زیستی	رتبه جنبه	کنترل جنبه	
			نا مطلوب	مطلوب

پایین	غیر بارز	رتبه جنبه < 35	با توجه به کنترل های موجود قابل قبول است.	با توجه به کنترل های موجود قابل قبول است و برنامه های پایش جهت نگهداری وضع موجود در نظر گرفته می شود.
متوسط	بارز	رتبه جنبه $35 \leq 62$	جنبه های زیست محیطی بارز که در صورت نیاز می بایست اقدام اصلاحی و اقدامات لازم جهت رفع و کاهش سطح آن تعیین گردد و نیاز به کنترل دارند.	تعریف طرح ها و پروژه های توسعه ای و در نظر گرفتن اهداف و برنامه های توسعه
بالا	بارز	رتبه جنبه ≥ 63	جنبه های زیست محیطی بارز با اولویت تصمیم گیری و ضرورت اقدام اصلاحی بایستی اقدامات لازم را نسبت به کنترل جنبه فوری تعیین نمود. و نیز با در نظر گرفتن اهداف و برنامه های کاهش سطح جنبه و تغییر نوع آن	

۶-۳-۲- رتبه جنبه ها با توجه به موارد زیر توسط امور HSE تعیین می گردد:

- نتایج ارزیابی جنبه ها : پس از ارزیابی جنبه ها اعداد بدست آمده مرتب شده و دامنه اعداد بدست آمده مشخص می شود.
- الزامات قانونی و تعهدات به تطابق : نوع الزامات قانونی و تعهدات به تطابق تأثیر آن در پیامدها بایستی مدنظر قرار گیرد.
- با توجه به نوع الزامات قانونی و تعهدات به تطابق و تأثیر آن بر پیامدها و سوابق رویدادها، اعداد قابل قبول از جداول احتمال و شدت تعیین شده و رتبه جنبه محاسبه می گردد. این عدد با دامنه اعداد بدست آمده ناشی از رتبه جنبه مقایسه شده و در نهایت با نظر امور HSE رتبه جنبه تعیین خواهد شد.

۶-۳-۳- کنترل جنبه ها

در ستون کنترلهای موجود اقدامات انجام شده برای کنترل هر جنبه و پیامدهای ناشی از آن با توجه به اولویت جنبه زیست محیطی ثبت می گردد.

روشهای کنترلی (موارد مربوط به تغییرات) می تواند شامل موارد زیر باشد:

- ۱- جایگزینی منابع با جنبه محیط زیستی کم اثرتر
- ۲- روش های مهندسی (تغییر در ساختار فرآیند)
- ۳- روش های مدیریتی و نظارتی (تدوین دستورالعمل ها و آیین نامه های محیط زیستی و...)
- ۴- استفاده از تجهیزات و وسایل مدرنتر با آلایندهی کمتر یا مصرف بهینه منابع

۵- تدوین اهداف کلان و خرد و ...

۶- اعمال کنترل‌های لازم، بازرسی‌ها، آموزش پرسنل

تذکر:

- جنبه های زیست محیطی از طریق تدوین اهداف و برنامه ها ،دستورالعملها و اقدامات اصلاحی و پیشگیرانه تحت کنترل در می آیند. نحوه تعیین جنبه محیط زیستی باقیمانده پس از اقدامات کنترلی درج می گردد.

- با توجه به نتایج ارزیابی زیست محیطی، جنبه های زیست محیطی بارز به منظور تعیین اقدامات کنترلی و اهداف و ... در ماتریس برنامه ریزی اقدامات و جنبه های بارز زیست محیطی/ریسک های غیرقابل قبول ثبت می گردد .

- تصمیم گیری در خصوص موارد بارز در جلسات امور HSE صورت می گیرد و ضمن ثبت آن در ماتریس برنامه ریزی اقدامات و جنبه های بارز زیست محیطی/ریسک های غیرقابل قبول می بایست اقدامات اصلاحی و پیشگیرانه تعریف و اجراء گردد. و همچنین اهداف استراتژیک مرتبط با آن تعریف می گردد و کنترل‌های عملیاتی موجود در سازمان که در خصوص جنبه بارز مورد نظر در سازمان در حال حاضر جاری است در ماتریس مربوطه ثبت می گردد. و همچنین کنترل‌های عملیاتی پیشنهادی جهت کنترل و یا کاهش جنبه بارز با همکاری واحدهای ذیربط تعیین و در ستون مربوطه در ماتریس فوق ثبت می گردد. و همچنین شرایط اضطراری احتمالی مرتبط با جنبه بارز مورد نظر و دستورالعمل‌های کنترلی آن نیز تعیین شده و در نهایت جهت جنبه بارز مورد نظر آموزش های مورد نیاز شناسایی می گردد .

۴-۶- نحوه بازنگری و به روزآوری جنبه های محیط زیستی

هر سال حداقل یکبار بعد از اولین مرتبه شناسایی و ثبت جنبه های زیست محیطی و با توجه به نتایج اقدامات و برنامه‌های کنترلی، جنبه‌ها محیط زیستی بازنگری می‌شود. در صورتیکه کلیه جنبه‌های بارز با اجرای برنامه های اصلاحی غیر بارز شوند، به منظور بهبود مستمر، سطح قابل قبول جنبه با طرح در امور HSE و تایید نماینده مدیریت کاهش می یابد. در صورتیکه تغییری در قوانین و مقررات مربوطه بوجود آید HSE ملزم به ارائه آن به نماینده کارفرما جهت ابلاغ به پیمانکاران و دستگاه نظارت، بمنظور بازنگری جنبه‌های زیست محیطی پروژه‌ها می‌باشد. همچنین امور HSE ملزم است بر همین اساس جنبه‌های زیست محیطی کلیه خدمات ، فعالیت ها و محصولات را مورد بازنگری قرار دهد. همچنین در صورت ایجاد هر گونه فعالیت/خدمات جدید و در صورتی که تغییراتی در فعالیتها یا فرآیندها صورت گیرد مطابق روش اجرایی مدیریت تغییر، جنبه های محیط زیستی جدید محاسبه و در سوابق شناسایی جنبه ها ثبت می شود.

یادآوری ۱) کلیه اقدامات اصلاحی ارسال شده به امور HSE و مسولین مرتبط توسط امور HSE بررسی شده و در صورت نیاز به شناسایی و ارزیابی جنبه محیط زیستی این امور مطابق با فرم شناسایی و ارزیابی جنبه اقدام نموده و کتابچه مربوطه را بازنگری می نماید . قابل ذکر است در خصوص اقدامات اصلاحی که توسط خود واحدها صادر و پیگیری می گردد ، پیگیری اینکه اقدامات اصلاحی تعیین شده نیاز به شناسایی جنبه دارد یا خیر ، برعهده خود واحد می باشد .به این صورت که اگر اقدامات اصلاحی تعیین شده شامل فعالیت هایی می باشد که در کتابچه های شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

محیطی، جنبه آن شناسایی نشده است با اعلام به امور HSE و همکاری با آن امور مطابق با بند ۶-۱ و ۶-۲ نسبت به شناسایی و ارزیابی جنبه مورد نظر اقدام می نماید. پس از تکمیل فرم شناسایی و ارزیابی جنبه مربوطه امور HSE اقدامات کنترلی لازم را تعیین نموده و به واحد مربوطه جهت در نظر گرفتن کنترلها اعلام می نماید.

یادآوری ۲) در صورتیکه نیاز به اصلاح و یا بازنگری جنبه محیط زیست در گزارشات ممیزی خارجی و داخلی در کتابچه شناسایی و ارزیابی جنبه های محیط زیست اعلام گردد امور HSE نسبت به بازنگری جداول شناسایی و ارزیابی جنبه اقدام می نماید.

یادآوری ۳) قابل ذکر است امور HSE سالی یکبار نسبت به بررسی جنبه های پروژه اقدام و در صورت نیاز به روز رسانی می نماید. پس از ارسال کتابچه های جنبه های محیط زیستی پروژه توسط پیمانکاران امور HSE نسبت به بررسی جنبه های محیط زیستی پروژه اقدام نموده و در صورت نیاز بازنگری می نماید.

یادآوری ۴) کلیه اقدامات کنترلی جدید تعریف شده در فرم شناسایی و ارزیابی جنبه های محیط زیستی جهت کنترل و بررسی اثربخشی آن مطابق با روش اجرایی پایش عملکرد در فرم کنترل اثربخشی تکمیل می گردد و در صورت تبدیل جنبه های بارز به غیر بارز فرم واحد مربوطه بازنگری و به روز می گردد.

۵-۶- مکانیزم شناسایی و ارزیابی جنبه ها در فرایندهای ساختمان اداری ساختمانهای اداری و پروژه ها و تاسیسات صنعتی شرکت

۵-۶-۱- ساختمانهای اداری شرکت

در ساختمانهای اداری شرکت، شناسایی و ارزیابی جنبه های فرایندهای اجرایی در ساختمان و ایستگاه ها از طریق مذاکره با کارکنان مجرب و با سابقه، بازدید از ساختمانهای مناطق و نواحی، بازدید از ایستگاهها، اندازه گیری عوامل آلاینده، بررسی گزارشات عدم انطباق و بررسی الزامات قانونی به انجام می رسد. سپس اقدامات اصلاحی و پیشگیرانه جهت کنترل، کاهش و حذف جنبه زیست محیطی توسط HSE شرکت تعیین و به واحدهای ذیربط جهت اجراء احاله و اجرای آن را پیگیری می نماید. امور HSE سالانه، نسبت به روز رسانی جداول شناسایی و ارزیابی جنبه های محیط زیستی اقدام نموده و نتایج را جهت درج در سایت به واحد برنامه ریزی ارسال می نماید.

۵-۶-۲- پروژه های شرکت گاز استان فارس

پیمانکار موظف است بر اساس دستورالعمل HSE پیمانکاران و در قالب HSE PLAN جنبه های محیط زیستی را شناسایی، ارزیابی نموده و اقدامات اصلاحی و پیشگیرانه جهت کنترل، کاهش و حذف جنبه ها را تعریف و به تأیید دستگاه نظارت برساند. سپس با نظارت دستگاه نظارت اجرایی نماید.

محل مهر	صفحه ۱ از ۱۷	تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۰۷ بازنگری: یک
---------	--------------	-------------------------------

یادآوری: قابل ذکر است امور HSE می تواند به منظور ایجاد الگوی همسان و قابل اجرایی و پایش و با بررسی جنبه های محیط زیستی پروژه های شرکت نسبت به شناسایی جنبه های محیط زیستی شرکت اقدام نموده و در دسترس پیمانکاران جهت استفاده قرار می دهد. در این خصوص همچنین می بایست جنبه محیط زیستی کلیه پروژه های خدماتی - گازرسانی - تعمیراتی - ایستگاه سازی - امداد - گازبانی - باید شناسایی شود براساس همین دستورالعمل شناسایی گردد

۷- پیوست ها و سوابق

جدول نگهداری سوابق

ردیف	عنوان فرم / سابقه	مدت نگهداری	عنوان پرونده	نحوه دستیابی
۱	فرم شناسایی و ارزیابی جنبه های محیط زیستی	۵ سال	مستندات HSE	نسخه کاغذی در زونکن کتابچه ریسک در واحد برنامه ریزی و امور HSE / نسخه الکترونیکی در سیستم مستندات مدیریت یکپارچه
۲	ماتریس برنامه ریزی اقدامات و جنبه های بارز زیست محیطی / ریسک های غیرقابل قبول	۵ سال	مستندات HSE	نسخه کاغذی در زونکن کتابچه ریسک در واحد برنامه ریزی و امور HSE / نسخه الکترونیکی در سیستم مستندات مدیریت یکپارچه
۳	فرم اثربخشی اقدامات کنترلی	۵ سال	مستندات HSE	نسخه کاغذی در زونکن کتابچه ریسک در واحد برنامه ریزی و امور HSE / نسخه الکترونیکی در سیستم مستندات مدیریت یکپارچه

* مدت نگهداری این فرمها/سوابق در بایگانی جاری تا زمان معتبر بودن مستند مربوطه خواهد بود. لذا پس از تکمیل مجدد، عملاً مدت بایگانی جاری آن به اتمام می رسد.

بدیهی است مدت نگهداری سوابق با توجه به نوع سابقه مشتمل بر مدت نگهداری در بایگانی جاری و راکد می باشد. فهرستی از کلیه سوابق که در هر واحد بصورت کاغذی / الکترونیکی نگهداری می شود، در انتهای هر یک از مستندات (جدول سوابق) مشخص شده است.

نحوه بایگانی سوابق در ستون عنوان پرونده و شیوه دسترسی در ستون نحوه دستیابی به سوابق در جدول مذکور بر اساس موضوعاتی نظیر شماره سریال، تاریخ، نام واحد / شماره پرونده و ... تعیین شده است. در زمینه مستندات الکترونیکی نیز

HSED-PR-E-100-(1)-96

روش اجرایی شناسایی و ارزیابی جنبه های زیست محیطی

علاوه بر کد دهی و یا اعلام نام فایل/پوشه، درختچه کامپیوتری فایل های موجود در صورت امکان مشخص شود. این موضوع شامل سطح دسترسی یا محرمانه بودن سوابق نیز خواهد شد.

پیوست ۱- جدول احتمال وقوع (P)

امتیاز	شرح توصیف	توصیف	ردیف
۱	احتمال وقوع بعید به نظر میرسد / سابقه نشان داده است که اتفاق نمیافتد / از ابتدای عمر سازمان تا کنون رخ نداده است	هرگز	۱
۲	کمیاب است / در ۵ سال گذشته در سطح شرکت های گاز استانی رخ نداده است	تقریباً هرگز	۲
۳	احتمال رخ دادن خیلی کم است / در سطح شرکتهای گاز استانی در ۳ سال گذشته رخ نداده است	خیلی خیلی کم	۳
۴	احتمال رخ دادن کم است / در پروژه های مشابه شرکت در ۱ سال گذشته رخ نداده است	خیلی کم	۴
۵	در حد متوسط رخ میدهد / میتواند تصادفی رخ دهد / در ۱ سال گذشته تعداد کمی رخ داده است	کم	۵
۶	هر از گاهی رخ میدهد / در هر فصل چند مورد رخ میدهد	متوسط	۶
۷	به طور قابل ملاحظه ای رخ میدهد / در هر ماه چند مورد رخ میدهد	زیاد	۷
۸	به تعداد زیادی رخ میدهد / در هر هفته چند مورد رخ میدهد	خیلی زیاد	۸
۹	تعداد خیلی زیادی رخ میدهد / اجتناب ناپذیر است / در هر روز حد اقل یکبار رخ میدهد	خیلی خیلی زیاد	۹
۱۰	احتمال وقوع تقریباً حتمی است / در هر شیفت بطور مکرر رخ می دهد	مستمر و دائم	۱۰

پیوست ۲- جدول شدت اثر پیامدها (S) (مطلوب و نامطلوب)

امتیاز	محیط زیست / دارایی ها	ردیف
۱	تأثیر بسیار ناچیز است و قابل صرفنظر کردن است / بهسازی و کاهش آلودگی ناشی از جنبه به میزان ناچیز است / تخریب اکولوژیک ناشی از جنبه به میزان خیلی کم است / صرفه جویی خیلی کم در مصرف منابع رابعث می گردد / میزان هدر رفت ناشی از مصرف منابع ناچیز است / مناطق بیابانی / مصرف و یا برداشت منابع بدون هدر رفت / برگشت سرمایه / خسارت مالی کمتر از ۸۰ هزار تومان را شامل می شود	۱
۲	تأثیر ناچیزی بر محیط زیست دارد / دارای بهسازی و کاهش آلودگی به میزان خیلی کم / تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان خیلی کم است / صرفه جویی نسبتاً کم در مصرف منابع را داراست / در	۲

ردیف	محیط زیست / دارایی ها	امتیاز
	مناطق بیابانی واقع شده است/ مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت بسیار کم می باشد/ برگشت سرمایه ناچیز است/ خسارت مالی بیش از ۸۰ هزار تومان را شامل می شود	
۳	حذف و کاهش آلودگی به میزان کم /تولید و انتشار آلودگی به میزان خیلی کم/قابل کنترل و در مدت کوتاه قابل جبران است/ بهسازی و کاهش آلودگی به میزان کم می باشد/تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان متوسط است /در مناطق بیابانی قرار دارد/ صرفه جویی کم در مصرف منابع /مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت کم می باشد/ برگشت سرمایه/ خسارت مالی کمتر از ۸۰۰ هزار تومان می باشد	۳
۴	تولید و انتشار آلودگی به میزان کم است/ بهسازی و کاهش آلودگی به میزان نسبتاً متوسط می باشد/قابل کنترل و جبران در مدت یک روز است / فقط داخل محدوده تولید شده تأثیر میگذارد/ پراکندگی ضایعات کم می باشد/ تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان زیاد در مناطق بیابانی یا به میزان خیلی کم در مناطق کوهستانی / مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت متوسط/ صرفه جویی نسبتاً متوسط در مصرف منابع / برگشت سرمایه / خسارت مالی بیش از ۸۰۰ هزار تومان را شامل می شود.	۴
۵	حذف و کاهش آلودگی به میزان متوسط است/ تولید و انتشار آلودگی به میزان متوسط/در داخل محدوده فعالیت تولید و تا اندازه ایی به خارج از آن انتشار می یابد/قابل کنترل و جبران در مدت یک هفته می باشد/کاهش ضایعات به همراه پراکندگی ضایعات زیاد ولی ضایعات نیاز به شرایط نگهداری خاصی نیستند/ صرفه جویی متوسط در مصرف منابع /آلودگی تصویری/مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت قابل توجه می باشد/بهسازی و کاهش آلودگی به میزان متوسط است//تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان خیلی زیاد در مناطق بیابانی یا به میزان کم در مناطق کوهستانی قرار دارد/ / خسارت مالی /برگشت سرمایه کمتر از ۸ میلیون تومان است	۵
۶	حذف و کاهش آلودگی به میزان زیاد زمانبر وسخت می باشد /تولید و انتشار آلودگی به میزان زیاد می باشد /انتشار آلودگی به خارج از محدوده ایجاد شده به راحتی و به سرعت است / قابل کنترل و جبران در مدت زمان یک ماه می باشد/ مدیریت مناسب ضایعات و ضایعات ایجاد شده نیاز به شرایط نگهداری خاصی هستند /صرفه جویی نسبتاً زیاد در مصرف منابع / مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت نه چندان زیاد و قابل کنترل است / بهسازی و کاهش آلودگی به میزان نسبتاً زیاد می باشد /تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان متوسط در مناطق کوهستانی یا به میزان خیلی کم در مناطق جنگلی است / برگشت سرمایه/ خسارت مالی بیش از ۸ میلیون تومان می باشد	۶
۷	حذف و کاهش آلودگی به میزان بسیار زیاد /تولید آلودگی در داخل و انتشار آن به خارج از محدوده فعالیت بسیار زیاد و با سرعت بسیار زیاد است / تأثیر ایجاد شده به سختی قابل جبران است و با روش های معمول نمیتوان جبران کرد /مدیریت و پایش ضایعات / ضایعات ایجاد شده شرایط ویژه نگهداری میخواهند / صرفه جویی زیاد در مصرف منابع / مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت زیادو قابل کنترل است / بهسازی و کاهش آلودگی به میزان زیاد و تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان زیاد در	۷

ردیف	محیط زیست / دارایی ها	امتیاز
	مناطق کوهستانی یا به میزان کم درمناطق جنگلی/ برگشت سرمایه/ خسارت مالی کمتر از ۸۰ میلیون تومان را شامل می شود	
۸	حذف و کاهش آلودگی به میزان بسیار زیاد و قابل توجه است/ تولید و انتشار آلودگی بسیار شدید در داخل و خارج محدوده فعالیت/ کنترل و جبران آن نیاز به روشهای جدید و روز دنیا دارد، با هزینه بسیار زیاد/ صرفه جویی زیاد در مصرف منابع / مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت زیاد و غیر قابل کنترل بهسازی و کاهش آلودگی به میزان بسیار زیاد و قابل توجه می باشد تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان خیلی زیاد در مناطق کوهستانی و به میزان متوسط درمناطق جنگلی/ برگشت سرمایه/ خسارت مالی بیش از ۸۰ میلیون تومان را شامل می شود.	۸
۹	حذف و کاهش آلودگی به میزان بسیار زیاد و بسیار قابل توجه/ نقض قوانین جاری کشوری را دربرمی گیرد / صرفه جویی بسیار قابل توجه در مصرف منابع مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت زیاد و غیر قابل کنترل است/ بهسازی و کاهش آلودگی به میزان بسیار قابل توجه را شامل می شود / تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه به میزان زیاد درمناطق جنگلی/ برگشت سرمایه / خسارت مالی کمتر از ۸۰۰ میلیون تومان است	۹
۱۰	بطور کامل حذف آلودگی محیط زیست/ نقض قوانین بین المللی / / صرفه جویی کامل در مصرف منابع / مصرف و یا برداشت منابع با هدر رفت بسیار زیاد را در برمی گیرد/ بهسازی و کاهش آلودگی به طور کامل/ تخریب اکولوژیک بیرون محدوده پروژه ، به میزان خیلی زیاد درمناطق جنگلی/ برگشت سرمایه / خسارت مالی بیش از ۸۰۰ میلیون تومان را شامل می شود.	۱۰